

започете оживљавањем монотоније егзистенције прерасле су у неки вид есенције у њиховим животима. Њихове размене идеја и искустава кроз писма створиле су јединствен однос који је превазишао све временске и просторне границе.

Постојање оваквих писама има велику важност, јер не само да омогућава боље разумевање књижевних дела већ и разумевање самих писаца. Кроз анализу преписке ступамо у интелектуални свет писаца, проучавамо њихове идеје и начине размишљања и допуњавамо доживљаје које смо претходно стекли о њима. Међутим, у овом тексту се не говори о било којим писцима, већ о четири великана пољске књижевности, са чијим делима су читаоци увелико упознати, али се путем ових писама могу са њима додатно зближити. Ове преписке, стога, умањују дистанцу коју читалац може осетити у односу на аутора, указујући на то да су и класици, попут читалаца, у основи људи. Такође, превођење књижевних дела с пољског језика на српски представља важан корак, који омогућава нашој читалачкој публици да се упозна са радovima и других пољских писаца и заинтересује за њих.

Дуња М. КЕРАЦ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за компаративну књижевност
Студент
dunja12kai@gmail.com

„ПАЗИЛА САМ С КИМ РАДИМ ИНТЕРТЕКСТОВЕ”

Анастасија Гавриловић, *Индустрија смиривања ограслих*, превела с румунског Марија Ненадић, Академска књига, Нови Сад 2023

Анастасија Гавриловић (рођ. 1995) румунска је песникиња и преводилац с енглеског, шпанског и француског језика, чија је песничка књига *Индустрија смиривања ограслих* добила значајне награде за поезију „Михај Еминеску” и „Млади песник године 2019”. Аутентичност и актуелност њеног песничког гласа почива на „новој медијалности симулиране емоције”, како наводи критичарка Теодора Коман (Teodora Coman), називајући њену поезију „хладном постискреношћу” између „осећајности и церебралности”, која тематизује „крхко сопство”, „симптоме постхуманог егзистенцијалног узбуђења на збуњујућој позадини воље за преживљавањем” и „сопствену неадекватност”.¹

¹ Доступно на: <https://omiedesemne.ro/sa-incepem-saptamana-poetic-trei-texte-de-anastasia-gavrilovici-din-industria-linistirii-adultilor/>.

Иако се ради о младој песникињи још увек невеликог песничког опуса, треба констатовати да она, дакако, завређује преводилачку и критичку пажњу српске публике. О њеној књизи већ је писано у значајним научним студијама, као што су „Белешке о поетској и феноменолошкој осетљивости” (Alexandru Cosmescu), или пак о ризосоматском Делезовом концепту, који се тиче просторне форме и њене примене на контекст савремене румунске поезије (Marius Concan). Њихови научни налази могу бити од важности за поетичко приближавање поезије Анастасије Гавриловић српској култури и то баш са становишта њене специфичности у светлу румунске и европске савремене поезије. Песникињин однос према телу деликатан је и метапоетички дефинисан. У њеној поезији се, наиме, запажа дијалогичност између поетског говора и слушања, па се тако, како је у румунској критици примећено, песнички говор који се отуђује од тела враћа назад у њега, омогућујући песникињи да поново насели свој говор. Такозвани „микродогађаји” постају текстура њеног искуства, што је приближава покрету раних двехиљадитих година у Румунији – фрактуризму, с обзиром на изоморфију између поетског дискурса и проживљеног искуства.² Чини се да је управо на трагу фрактуризма накалемљен ризосоматски Делезов принцип, који би подразумевао интерференције, поремећаје и непрестано преуређивање веза између облика и слика, не би ли се на концу сигнализувала нова перцепција стварности, што у коначници доводи до уситњавања глобалних значења.

У поезији Анастасије Гавриловић долази до интегрисања свих карактеристичних црта данашње румунске поезије. Она поседује критику друштва, постхуманистичку црту, симулакруме, однос спрам дигиталног и технолошког дискурзивног, према афективности и неафектима и има идеолошку димензију у погледу мешања регистара који вербализују драматичне ситуације и друштвене трауме. Антитетички аспекти су у функцији „естетике синтезе”, па је тако револт у комбинацији са потребом субјекта да се дистанцира или доведе у исту раван органско и дигитално, а све то има за циљ креирање „трећег простора” поезије као споја стварне и замишљене географије, која се колико односи на, примера ради, Берлин и Истанбул, толико и на географију тела. Најпоследње, истакнуто је да песничку књигу Анастасије Гавриловић одликује „полисензорност” (звучи еротике, просторно и мишићно памћење) и „мултифокализација”.³

То потенцијално доводи до утиска о распршености лирског субјекта, јер је другачији у свакој песми понаособ, али ипак повезан личношћу песникиње и њеним стварним искуствима који се на махове препознају,

---

² Уп. Alexandru Cosmescu, „The Flesh Made Speech: Notes on Poetic and Phenomenological Sensitivity”, *Koivn̄. The Almanac of Philosophical Essays*, 7/2022, 92–107.

³ Уп. Marius Concan, „The rhizomatic: a spatial form in contemporary Romanian poetry”, *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory*, 8.1/2022, 166–187.

најчешће по експресивнијим сликама, обојеним у „свежи мирис фарбе”. Истоимена песма у прочељу песничке књиге *Индустрија смиривања одраслих* управо сведочи о комбиновању поступака Анастасије Гавриловић управо у светлу дистинкције чулних спознаја и перцепције стварности, који се крећу од прстенастих композиција већине песама, лајт-мотивског поигравања, међусобних урастања песничких слика толико густих и богатих да се неретко по две нађу у истом стиху. Силабички оквир песама је класицистички широк, толико да се прелама на следећи стих, али управо тај узглобљени део постаје могућност да тело песме постане покретљиво, колико семантички, толико и графостилематски.

Песма „свежи мирис фарбе” представља слику постојања савременог човека, која је разлистана у бројне аспекте као сведочанства многострукости унутар које није лако да се човек разабере, а ипак се чини неопходним да се „притисне Ctrl+s” и сачува песма-документ о управо таквој спознаји. У њој су свето и профано у непрестаном преплитању, а не супротстављању, до којег имплицитно долази управо унутар сличних, а не различитих категорија. Тако се кинески дечак који плаче пред Антипом, иако репрезентује слику нечег светог, сенчи мајком која га прекорева и другим даљим могућностима туристичких обилазака, који би овај јединствени сусрет кинеског дечака и хришћанског свеца релативизовао и профанизовао. Али, иако се испрва чини да песма почива на градацији превођења високог у ниски регистар постојања, чини се да долази до обрта од стиха „пре три дана код Универзитета мушкарац је пресекао себи / вене на фонтани”, након чега остатак песме представља поновни успон ка светом начелу с почетка. Вене су пререзане „с / прецизношћу спортисте који сваки дан вежба у исто време / на истом месту”, што би наликовало на иронизоване редовне религиозне ритуале, који уместо да воде спасењу, склизну у самоубиство, утакмицу у којој је човек изгубио себе. Стиче се утисак да прецизност ритуала води бесмислу и блазираности, а да је неопходна противтежа у изненадном растурању рутине: „то се дешава кад не постоји ништа да те растужи нико да те / удари по рукама да ти да антистрес лоптицу или јо-јо / у оскудном тренутку или да се сажали на тебе и / да притисне Ctrl+s”. Људска егзистенција изједначена је са документом који се исписује и који треба сачувати, дакле – пребачена је у домен дигиталног постојања, па би тако онај ко треба да чува документ био у улози Бога који га чува или брише. Мета-поетичко у спрези је са дигиталним, али је песник ипак у улози Бога. Синтагма „оскудни тренутак” била би хелдерлиновска, па ако су времена и небеса оскудна, дигитално небо врви од песника. Емоцијима и чулима је дато да прекину сваку рутину и да животу понуде шансу и смисао: „идем даље свежи мирис фарбе / на фонтани с Универзитета освежава ме и / буди ми жељу за трешњама”. На истој линији аналогије стоје, дакле, мотиви крви из пререзаних вена, свежа фарба и трешње,

koјима је експресивна црвена боја заједнички именоватељ, али и активирање визуелних, олафактивних и густаторних сензација, које доводе до мешања очаја, емпатије, туге, сећања, па чак и радости. Чување и пријатних и непријатних осећања унутар једног стиха или песме омогућује управо прихватање света и човека таквим какви јесу, јер, најпосле, било каква прецизност једнообразности одузима легитимитет самом животу. На том трагу можда треба тумачити и наслов песничке књиге *Индустирија смиривања одраслих*, јер је процес стварања наизглед иронијски изједначен са индустријом, али циљ је хуманистичке природе – смирити одрасле, то јест понудити им могућност да буду растужени и ударени, али да живе. Ако се има у виду да реч индустрија потиче од латинске речи *industrius*, која означава вредноћу, онда и песникиња потенцијално види улогу поезије у савременом свету као битно марљиво делање које стоји на линији одбране хуманитета и голог живота. Индустрија подразумева и прераду сировина, као и поделу рада, али се у овом контексту прерада односи на центрифугалне обрте стварности и књижевне традиције, као и на поделу рада између песника и критичара.

У песми „Obsessive Confessive Disorder” („Опсесивни исповедни поремећај”) све се меша у бубњу 2019. године, у којој лирски субјект доживљава најдивније, али и најдепресивније ствари: „Удала сам се. Дипломирала сам. Родила сам бебу. / Превела сам, написала сам дисертацију, научила сам неколико / суштинских ствари о страху, много сам се смејала / [...] / Оно што ме није убило једва чекам да то учини. / Пазила сам с ким радим интертекстове, гледала сам / под микроскопом како је мала депресија покушавала да / направи себи / место поред једне велике”. Чешки класик Иван Блатни, рецимо, покушава да појми различита стања унутрашњег „ја” кроз орнаментализацију језичког и песничког идентитета, док Анастасија Гавриловић то чини дифузијом личног искуства и песничког идентитета, па је њена лирика знатно сензитивнија и емпатичнија, такође и мање херметична у односу на Блатног. У песми „црвена јабука” уочава се суптилна линија интертекстуалног додира са поетиком пољске нобеловке Виславе Шимборске у погледу окретања микроскопски видљивом свету: „два бића / постају цитоплазматски мост обичан дан догађај као / сваки други”. Ситнице из света природе и микроскопска оптика имају за циљ да проблематизују коауторско стварање људског и нељудског света, што је у поезији румунске песникиње уоквирено двоструком метафором јабуке која доноси и спознају и пад, али отвара и постхуманистички хоризонт којим се релативизује удео људске одговорности у чину какво је, примера ради, убијање: „афективне мутације које се дешавају у нашим породицама / током генерација / чине нас ранивим пред променама или је можда погрешан / број протеина и липида оно шта нас спречава да се поубијемо”. Скрупулозан „рад” илити „индустрија” интертекста, колико имплицитан толико и експлицитан

(на пример цитат из песме Родике Драгинческу), смирују и професионалне читаоце, јер песнички свет понуђен овом књигом ипак може да буде препознат као свој и уређен, а то враћа веру у живот саме књижевности.

Песникиња не моралише над дигиталним световима и ером технике и индустрије и не ниподаштава их, већ користи њихове ресурсе да врати веру у живот, књижевност и, самим тим, хуманистичке вредности. Ништа не изопштава од *сировина* које чине савремено постојање, али је изузетно избирљива када је реч о бирању традиције на коју ће накалемити *индивидуални таленај*. Када је реч о српским песницима њене генерације, можемо констатовати да се можда може контекстуализовати са *Новим тробљем* Милице Шпадијер (рођ. 1989), *Ивичењем* Ирене Плаовић (рођ. 1992), *Примислима јосјође Јасјој* Милице Дрндаревић (рођ. 1992), те *Ритуалима пред спавање* Катарине Пантовић (рођ. 1994), у погледу продорности песничких слика, небаналности исповедног тона, проблематизовања ритуала, метафорама које се односе на тело, али и продор ка емоцијама, који је снажно испољен синтагмом „срце шкампа” у песми „Драги Е.” Анастасије Гавриловић.

Др Јелена Ђ. МАРИЋЕВИЋ БАЛАЋ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српску књижевност
jelena.maricevic@ff.uns.ac.rs